

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Locuati'a Redactorului:

Cancelari'a Redactiunii:

in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
decatu numai de la corespun-
denti regulari ai „Federatiunii“
scrisorile trimisi si nepublicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 fl. „ „
Pre anulu intregu. . . 12 fl. „ „

Pentru Roman'a:

pre an. intregu 40 Lei n. = 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ = 8 „ „
„ 3 — 10 „ = 4 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesca care publicati-
une separat. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Programulu nostru si D. Caval. Puscariu et Comp.

Nil admirari!

In nr. 6—191, a. c. alu „Federatiunii“ dădera locu modestelor escepturatiuni a le dlui caval. Puscariu. Multi d'ntre cetitorii nostri se voru fi mirati de acēsta procedura neindatinata la alte Redactiuni. Noi o feceram in se parte pentru a fi pururea redinciosi principiului nostru de a nu refusa nimeni terenulu de aperiare acolo unde respectivulu se vede a fi fostu atacatu, dandu-i ocaziunea de a si dezvoltă parerile sale contrarie asiē dupa cum le pripe si de dupa boldulu inimiei sale (cā-ci relativu casulu de fatia, mintea, vai! cātu de putienu au consultat-o D. cavaleru) ne intrebuintiandu neci macaru dreptulu de forfecare ce compete fie-ace caru Redactiuni (D. caval. prea bine trebuie sē scie cā Redactiunile diuarielor austro-magiare nu dau locu neci celor mai drepte reclamatiuni, indata ce acele se paru a fi contrarie principiiloru si programulu lor. — Nu le imitamū). O feceram de alta parte pentru cuventulu cā potemu sta totu de un'a cu fruntea redicata fatia cu unu adversariu cā D. cav. P. si semenii sēi. O feceram in fine pentru cā multu ne bucuraramū vediendu pre D. cav. P. cātu d'in rezerv'a burocratica la lumin'a publicitatii, cu unu fētū atātu de ghibosu, cātu publiculu romanescu, — carele lauda Domnulu! este bine maturu, — d'in stilulu celu cavalerescu va sci iudata apretiuul intrēga valoarea intrinseca a dlui Cavaleru. Dien! de bucuri'a semtita la primirea si cetirea epistolei dlui Cav. eramu gat'a a-i decerne unu onorariu, dar fiindu cā lucra gratis pentru natiune si prin urmare par primi, de alta parte Redactiunea inca, carea macara numai d'in interesu personalu si acestu materialismu grasu lu platesce, cu unu deficitu aproape austro-magiariu (in proportiune cu poterile sale) n'ar potē sē-i decerna in moneda sun. onorariulu merita, este dar' silita a-i da retributiunea cuvenita numai in bani de hartia.

Mai nainte vomu respunde la cāte-va mominte transcendentali cuprinse in frumos'a escepturatiune, observandu cā in tota scrisorea de aproape trei columne nu am gasitu neci o idee, cu atātu mai putienu vre unu principiu, ha dien, neci macaru spiritu si judecandu de dupa stilulu celu elegantu se pare a fi scrisa cu maciuc'a. Suntemu detori a face reflesiuni, cāci epistol'a nu este decātu unu lungu atacu personalu, cu tote cā d. Caval. se pare a condamnă politic'a personala. In fine dupa ce d. Caval. se prefaca a nu cunosce programulu nostru, vomu vorbi de pre programu, vorbi-vomu inse ast-felu cātu avemu sperare intemeiata cā ne va intielege asta d'asta deplinu.

D. Cav. P. au dīsu cā este contradictiune intre cele cuprinse in articl. nostru d'in nr. 185, alu „Fed.“ si intre cele impartesite d'in coresp. de la Fagarasiu. Daca e vorba de D. Caval. si politic'a sa, atunci o marturisimu cā este mare contradictiune, si de ora ce „lancet'a“ si „petr'a caustica“ se aplica numai la „rane“, pricepemū cā trebuie sē dora. Dar' rogu-te, dle Cavaleru, areta-ni unde am aplicatu-o la trupu sanetosu? Pote fi, dupa vederile dtale, absolut'a majoritate a intielegintei si cu ea d'impreuna totalitate a opiniuniloru noastre „se supunu orbesce dictaturci absolute a opiniuniloru ce manifestamū noi“ precum dīci dta? sēu cā majoritatea deputatiloru rom. d'in diet'a Ungariei, intre cari ai fostu si dta de si cu ore-si cari reserve, celu putienu in caus'a nationalitatii! — apoi cele doue organe nationale „Gazet'a Tr.“ si „Albin'a“ ēra numai de fric'a „lancetei si a petrei caustice“ s'au supusu orbesce dictaturci nostre absolute? Ei, dle Cavaleru! sē glumimu intr'unu modu mai cavalerescu. Adevverulu celu curatueste cā noi d'impreuna cu cei si cele amintite ne supunemū noi insi-ne si de buna voia nostra opiniunii publice a natiunii romane, suntemu organele ei, servimū ei fāra lēfa, ēra acea opiniune publica o culegemū noi asiē precum ni-se revelēza, ni-se manifestēza d'ins'a d'in sinulu poporului rom., d'in apretiuirea vitaleloru interese a le elementulu nostru si d'in inspiratiunile cele curate a le mintii si inimeloru nostre.

Daca am atinsu noi cu „lancet'a si petr'a causti-

ca“ pre tota intielegint'a romana in cātu abiē va fi remasu „vre unu lu“ neatinsu precum dīci dta Dle Cav. atunci ar' urmā cā stāmu singuru fatia si in contr'a natiunii intregē reprezentata prin intielegint'a sa, ar urmā atunci cā noi am insultatu, am bravatu opiniunea publica a natiunii, ēra nu dta si consotii dtale, ar urmā dupa priceperea si conceptulu nostru despre onestate, cā sē ne retragemū de pre scen'a vietiei politice si diurnalistice, cu unu cuventu de pre terenulu publicitatii si te asecuramū cā suntemu gat'a a ne retrage in minutulu candu vomu observā sentint'a innaltulu tribunalu, ce se dīce „opiniunea publica a Romaniloru“ a fi in defavorea nostra. La casu contrariu, avē-vei Dta si consotii dtale, asta tarla sufletēsa? nu sciū, lasu in judecat'a ne-coruptibila a publiculu rom.

Cā asiū fi indreptatu „lancet'a“ numai in contr'a dtale, o negu simplu, cā-ci atāt'a bunu simtiu cātra direptate si adevveru presupunu in dta, de a recunosce, cā eu n'am facutu esceptiune neci chiaru in privint'a celorlu ruditi cu mine si neci fatia cu amicii mei personali. Daca inse dorerea dtale este mai viua, de ai fostu silitu a tīpā, caus'a este cā ai stauritu a escele, a duce unu rolū amesuratu facultatiloru dtale si pusetiunii sociale cascigate prin activitate necurmata de la 184%. Atunci erai „tribunu“ dle cavaleru, si ca atare unulu d'ntre cei ce au statu activi si cu arm'a a mana in fruntea poporului si prin urmare cascigase incrderea, ēra prin acēst'a stima si reputatiune la poporulu romanu. Totu asiē pana la ominos'a dieta de la Sabliu, la carea, fiindu alesu deputatu, ai functiunatu ca secretariu (aici se dīce notariu) adevveru totu aceea-si destinatiune rezultata d'in increderea poporului. Aici inse rot'a se intorce „nitielu“ cu direptiunea activitatii dtale. Nu voiu sā spunu nemica despre conduit'a amplotiloru nostri si activitate lorū dezvoltata in acea „dieta de amplotiati“, precum i-dīceau atunci nu numai magiarii, dar si presbunii amici-inimici de la Vien'a. Acestu lucru se tiene de dominiulu istoriei impartiale. Cu tote aceste trebuie sē constatamū cā marele servilismu cu care s'au implinitu pana la o iota tote dorintiele poterii absolute au desgustatu si pre stapanii iusi-si, cari sciū mai bine decātu noi, esti mai mici d'in profanum vulgus, cātu pondu are servilismulu celu neconditionatu in cumpen'a politice staturiloru. Vei sci d'in istori'a univ. dle Cav. cā insu-si unu tiranu, domnu absolutu d'in Orientu, esarcebatu de atāt'a servilismu ce dovelia unulu d'ntre consiliarii sēi, i-a intonatu cu vocea-i despotica „Contradī-mi odata, cā sē sciū cā suntemu doi insi!“ Acestu tiranu pretiuiā mai multu libertatea opiniunii decātu ticalosulu consiliariu alu sēu cu supunerea canesca, sēu celu putienu aveā mai chiaru conceptu despre demnitatea omulu decātu consiliariulu sēu, carele chiaru si la infruntāri le stapanulu sēu si apostrofāri le preaprobabile de „ticalosule!“ cu rara curtenire cavaleresca i va fi respunsu inchinandu-se si ingarbovindu-se „Ticalosu Mari'a Ta!“

Vei sci si aceea dle Cav. cā eu, atunci Redactoru alu unui altu diariu romanescu si intre impregiurāri multu mai critice am combatutu activitatea de atunci a dtale si a consotiloru dtale. Daca n'am potutu a o combate precum asiū fi doritu si precum trebuia caus'a erā absolutismulu celu rigidu de atunci, carele de ai fi si fostu resolutu de a te supune rigorei legiloru de presa, pentru propriele opiniuni politice, nu poteai, cā-ci cinstit'a directiune politiaa, scoteā toti articlii, cari nu i-se pareā chiaru buni pentru publicitate. — Asiē s'au intemplatū de eu cu nepriceperea mea am causatu proprietariulu acelu diariu paguba de mai multe sute de fl. numai cu articlii ce fusera scosi d'in diurnalul, prin interventiunea politiei, apoi dta, dle Cav. vei sci cā neci unu tipografu nu lucra gratis neci macaru pentru natiunea sa, cu atātu mai putienu pentru alt'a. Vei mai sci, in fine, dle Cav. (cum naib'a sē nu sci? cā cei 7—8 d'in senatu imp. (quorum pars magna fuisti) au cerutu ajutorulu atotu potintelui bar. Reichenstein in contr'a atacuriloru mele si acestu d. baronu au si provocatu pre guvernatoriulu Ungariei carele atunci se numia vulgo „Caprariulu de Bud'a“ cā sē me infreneze, ceea ce s'au si intemplatū, cāce D. Palfy, cu modalitatea-i cunoscuta si cu organulu celu nasalū bine glasuitoriu alu Dsale mi-au si tie-

nutu o filipica, de carea ca sē-mi potū infrenā risulu, au trebuitu sē-mi aducu aminte de tote relele petrecute in vietia. Eram adevveru informatu de unu vechiu amicu si conscolariu despre acestu nobilu actu de denunciare. Pastrediu epistol'a si daca potesci o potū publica, de altmintrea amicu mai traiesce, (traiescālu Ddieu!) si pote adevveri in casu de lipsa. De aici vei sci si aceea cā nu atātu-a pentru articulu republicatu d'in „Buciumulu“ (asta-di, dorere! „Trompet'a Carpiloru“ a fratelui Chesarie, erte-i Ddieu tote peccatele cele comite in contr'a natiunii sale) in cestiunea muntiloru revindicati, am fostu condamnatu de trebun. milit., ci pentru Dvostra, ceea ce s'ar potē dovedū si d'in actele acelu tribunalu impartesite mie sub ros'a de onestulu auditoriu ad hoc. Atunci am inghititu si am tacutu, asta-di le descoperu, cā natiunea sē scie apretiuul faptele nostre si cele d'in dosulu Culiseloru.

Acēst'a diversiune au fostu de lipsa ca sē potū acum reveni la „rot'a“ dtale „nitielu“ intorsa la Sabliu. — Preaputni sunt, cari voru sci cā, atunci candu ati fostu decretatu a alergā la Sabliu mai nainte de a ve asedia lucrurile a casa, Dta Dle Cav. ai rogatu pre presedintele dietei ca sē-ti conceda favorea de a subscrie insu-ti (cu delaturarea celorlu alti secretari colegi) actulu acelu memorabile, ceea ce ti-s'au si concesu, si limbele cele rele spunu cā acesta impregiurare ti-ai numeratu-o intre meritele insirate pentru dobandirea decoratiunii cavaleresce.

(Urmarea in nr. v.)

Beinsiu, in ajunulu Botezulu, 1866.

In nrulu I a. c. alu acestui diurnalul cetimū o corespundintia forte interesanta d'in Aradu subscrisa de „Luncanu“. De mare insemnătate e acēsta corespundintia pentru loculu de unde se dateza si pentru cuprinsulu ei, pentrucā amū fostu dedati in trecutu a privi la Aradu cā la focariulu intereselor nostre nationale si faptele atātu ale conducatoriloru cātu si ale poporului de acolo, cu esceperea casulu d'in urma d'in Pecic'a, au fostu totu-de-un'a demne de tota laud'a si de imitatu in tote pārtile.

D'in acestu punctu de vedere, cugetu cā e detorint'a natiunei ca aceea prin organele sale sē-si esprime opiniunea a sup'r'a faptele enarate in amintit'a corespundintia, ca fratii Aradani cunoscundu opiniunea publica, si in venitoriu se proceda pe calea indigitata de acēst'a; prin urmare ca unu fiu alu natiunei mi-iēu voia si eu a-mi descoperi parerea in obiectulu de su cestiune.

D'in capulu loculu trebuie sē dechiaru cumcā venindu-mi mentiunatu articulu numai adi la mana n'amū avutu tempu se consultezi opiniunea intregē intielegintē de aici, prin urmare ce scriu, scriu numai in numele meu, inse n'am neci o temere cumcā voiu fi prin d'ins'a desavuatū.

Se dīce in mentiunat'a corespundintia cumcā comitetulu partitei romane nationale d'in Aradu cu majoritate de voturi 22 contr'a 2 a decisu, cā sē se puna in coatingere cu partit'a Dechiana d'in Aradu si pretiulu acestei infratiri ar' fi cederea a lorū doue cercuri electorale — alu Pecinhei si alu St. Anei — deakistiloru, ca apoi d'insii sē nu se atinga la cel-elalte cercuri. Intre motive celu mai ponderosu e, cā in lips'a acestei invoiri nu se voru convoi deakistii ca in comitetulu centralu numerulu romaniloru sē fia egalū cu alu magiariloru, si cumcā voru inscrie de votanti si pe ganei.

Trebuie se marturisescu cumcā acestu pasiu alu comitetulu partitei nationale, care onoreza in presedintele sēu unu fostu reprezentante dietalu, m'a surprinsu forte, si mi-vine a nu pricepe politic'a ce voiesce sē o urmeze.

De-cum-va corespundint'a mentiunata e adevverat'a icona a celorlu intemplate in sinulu adunārei comitetulu, o dechiaru fāra reserva, cumcā resolutiunea comitetulu si daunosa intereselor nostre nationale, e daunosa reputatiunei de pana acum'a a partitei nationale d'in Aradu, e sementi'a nemoralitatii politice intre noi si e de condamnatu.

Cine cunosce comitatulu Aradului, trebuie sē aprobeze argumintele dloru Stanescu si A. Popoviciu, cā-ci acele-a sunt neresturnavere.

Numai doue cercuri electorale sunt acolo alu

Pecichei si alu St. Annei, unde intrebuintiandu magiarii arme nelegale si memorale **dora** potu sê reesa invingatori, in cele patru de-cum-va intieleginti'a romana va remanê la inaltimea misiunei sale, de-cum-va punendu la o parte susceptibilitatele personali si-va implinî in solidaritate chiamarea pre langa moralitatea si cunoscinti'a de sine ce o posiede acelu poporu bravu, neci de voru miscà ceriulu si pamentulu, nu potu invinge magiarii.

Ce argumente potu dara avê romanii de acolo, ca sê cedeze in daru doue cercuri electorali magiari-loru si chiaru partitei guvernamentale? sê se infratesca cu d'ins'a si prin acêst'a sê-si dde ste-si unu testimoniu de paupertate morala, sê desavueze pasii braviloru sêi reprezentanti d'in diet'a espirata si pe sine insu-si, care primindu proieptulu de lege alu deputatoru romanu si serbi, a incuviintiatu portarea aceluor-a? Neci unulu!

Comitetulu comitatense (nu se va convoi, ca in comitetulu centralu numerulu romaniloru sê fia egalu cu alu neromaniloru)?

De-cum-va magiarii sunt in majoritate in comitetulu cottensu, credu cumcâ neci dupa pactulu facutu nu se voru convoi la aceea; si chiaru de s'aru convoi, nu e urmare cumcâ in cele patru cercuri nu voru pasi candidati neromani d'in partit'a cea-l-alta; dar' in fine nu se convoiesca, fia romanii in minoritate in comitetulu centralu, cu astu-feliu de nedreptati suntemu noi dedati, de aci nu urmeza, cã romanii sê nu reesa invingatori. Amu mai vediutu noi casuri candu intregu comitetulu centralu au fostu in contra candidatulu romanu, can lu a intrebuintiatu tote brutalitatele, a suspinsu alegerea fãra neci o cauza, a destituitu deregatori romanii fãra neci o vina, si totu-si virtutea romana a triumfatu. Daca aru aterna alegerile numai de la comitetele centrali (negresitu multu aterna) atunci afara de comitatulu Zarandului si distr. cetãtii de pãtra, toti aru trebui sê ne retragemu de la lupta, sê acceptãmu pana se va indurã Ddiu a ni aruncã porumbulu friptu in gura.

Magiarii voru inscrie de alegatori si pe ganei.

As'ta negresitu se va intempra in veri-ce casu, cã-ci fãra acesti vandali, n'au majoritatea voturilor.

Acì inse se incepe si detorinti'a Dvostra de a-i sterge de acolo cum facurati in 1865, aveti arma puternica in contra loru, legea electorala d'in 1847, er' de cum-va majoritatea magiara a comitetulu centralu si diet'a viitoria va violã legea si nu-i va sterge d'in list'a alegatoriloru ca pe unii ce nu siesiedu neci unu titulu de alegatoriu, veti aretã lumei cu o misiela mai multe, si veti fi odihniți in consciintia, cã v'ati implinitu detorinti'a, dar' n'ati tradatu interesele nationale.

Ce e dreptu unu mo-lu este, ca ganeii sê devina

F O I S I O R A.

Balulu Junimei Romane de la Universitatea pestana.

Numai forte arãre ori avemu placut'a ocaziune a vedê intrunita la unu locu d'ca nu intrãga celu putienu partea mai insemnata a intielegintiei romane d'in capital'a Ungariei, si acêsta rara si fericita ocaziune ni-o procura mai totu de-un'a brav'a Tinerime Romana d'in Pest'a, arangiandu, de 5-6 ani incoce in totu anulu, cãte unu balu (si maialu) nationalu, cu scopu filantropicu. Acêsta ocaziune dorita se repeti si estu-timpu (in 27. ian., in localitatea „darei la semnu“ - Schiessstãdte) in favorea tineriloru romanii mai lipsiti.

D'ca amu potê avê ce-va exceptiune in contra sucesulu acestui balu, ac'e ar fi, cã n'a avutu publicu destulu; cãtu a fostu, a fostu stralucitu, si a intretienutu una petrecere multu intima, cu tote cã voiosi'a nationala, ce electrisã atãtu de placutu publiculu baluriloru d'in anii trecuti, estu-timpu pareã a nu fi reprezentata in destulu, la ce a contribuitu multu si neesactitatea orcestrului, oservata in piesele romane si nu arãre ori si in cele-l-alte. Re-compens'a nostra inse, pentru aceste neajunsuri, d'ca ni este permisa acêsta spresiune, amu afiatu-o deplina in afabilitatea frumoseloru, cari straluceau cu atãte gratie cu atãtu farmecu rapitoriu in cunun'a alesa a ospetiloru, cari onorara balulu tinerimei nostre cu presinti'a loru. Ce sê d'cu despre junii nostri? donati de natura cu cele mai frumose calitati interiore si esteriore, alaturea gratioseloru copile — bratiu de bratiu? Erã unu ce placutu a vedê frumosele parchi incununate de nimbulu fericiei.

Cine a fostu regin'a balului, care frumosa fericita? va intrebã cine-va. Curagiulu ni lipsese a pronuncia sentinti'a, pentru cã tote erãu incantatorie. In toalet'a loru plina de gustu si eleganta predomneau colorile: albu, rosii si venetu, cele doue d'antãiu mai alesu, — reprezentandu inocinti'a, amorea si modesti'a — virtutele fragede, fãra cari sesulu frumosu n'ar fi ac'e a ce este si trebe sê fia — decorulu societãtii omenesci.

Si acum sê aruncãmu una privire mai speciala asup'r'a

alegatori fãra de a potê reclama in contra loru, adeca de-cum-va Dnulu cte Festetich pentru meritulu, cã in 1848 au avutu obraznici'a a se inscrie de alegatori, li va tramite cãte o piele de cane; ast'a inse cu tote cã a devenitu forte eftina acêsta marfa de la inaugurarea dualismului incoce, totu-si nu credu cã se va intempra.

Scurtu, desavuezu d'in totu sufletulu pocitulu pasiu alu comitetulu mentionatu, si rogu pe partit'a nationala, ca sê nu se lase a cadê in cursa.

Daca cu ori-ce pretiu trebe sê dati mana cu o partita, atunci mai bucuoscu cu cea antiguberniala, cã-ci cu acêst'a celu putienu intr'unu puntu ne unimu — est: si ea opusetiunala. *) *Crisianu.*

Clusiu, 23 ianuaru a. c.

D'intr'o scrisore privata, ce amu primitu de la o persona stimata, d'in Clusiu, impartesimur urmatoriele sciri de interesu publicu:

„Aici de vre o siese d'ile au inceputu a se tienê siedintie secrete in privinti'a asediãrii Comisariatulu Transilvanu, ce va sê remana in locul guvernulu de acum. La siedintiele amintite nu ieu parte Consiliarii guverniali, ba neci vice-presiedintele guv. Si mai, cu tote cã mai nainte se audiã, cã si acesti-a voru luã parte, ci ieu numai comisarii tramisi de la ministeriulu de interne, comisariulu regescu (Vola) si numai unulu d'ntre consiliarii guverniali, precum si ministrulu Mico, carele de vre o 6 d'ile seafia in Clusiu; numai de nu ar patit-o dlu ministru cu connatiunali sêi, cum a patit-o in anulu trecut.“

„In comitatulu Clusiuului — dupa cum am intielesu fratii magiari — d'in curata fratietate — voru sê alege doi deputati magiari. Romanii se voru abtienti — precum se vorbesce — de la votisare, d'in motivele cunoscute si dechiarate de romanii d'in scaunulu Sabiului, etc. Noi credeamu cã magiarii voru alege era pre D. Iosifu Hosu, — ei! dar' acum nu li place neci de isa.“ (sic)

„Pentru a caracterisã — nu fratietatea, carea au devenitu vorba desiarta, — ci semtiulu de ecuitate si dreptate ce lu-au vecinii nostri cãtra noi, mai adaugu cãte-va amonunte d'in miseriele cele mai monunte a le situatiunii si ale victioi sociale de la noi. In tomn'a trecuta se infiintase aici o societate de lectura sub numirea de „Magyar democrata Kõr“ (Clubu democraticu magiaru); pentru a luã parte la ace'a insotire fusese provocati multi deregatori si parteculari de tote nationalitatele, fiindu cã scopulu erã „ore cum“ alu infratirei, s'au plecatu a luã parte si unii d'ntre deregatorii nostri

*) Nu ne am indoitu, neci acum nu tragemu la indoiela semtiulu celu romanescu alu barbatiloru d'in partit'a nationala d'in Aradu, dar pare-ni se cã dloru au fostu amagiti cu pactulu inchiatu — de almintrea urmarile voru dovedu, noi dãm locu acestei coresp., cu totulu obiective si scrisa de unu stimatu amicu alu nostru si alu fratiloru nostri aradani, dechiarandu totodata, cã a sup'r'a acestui obiectu am dori sê inchiamu discussiunile cu acestu art. *Red.*

balului nostru, sê facemu cunoscintia celu putienu cu unele d'in celebritatele acelu-a. Petrecerea o inaugurã matron'a balului, ilustr'a domna Elen'a de Mocioni nas. Somogyi fiindu primita inainte de 10 ore, dupa cãvenintia de intregu comitetulu arangiatoriu, care i-a oferitu unu buchetu forte pomposu.

In ainte de ce s'aru incepe joculu fia ni permisu a face o scurta revista preste publiculu frumosu. Inposant'a sala de jocu giuru impregiuru e inpopulata de dame — june amabile si matrone venerande, intre cari vedemu cu multa placere pe amabil'a dsiora Aureli'a Popu, apoi doue sorori ca doue flori Elen'a si Iren'a Ioanovicu, de alta parte pe stimabil'a dsiora de Serbu, pe afabilele dsioare: Nedeleu, Milutinovicu (serba), Takács (de unguru) si multe alte frumose, numele caroru-a, dorere, n'avemu onore a-lu cunosce.

Sê intrãmu acum in societatea celoru mai inaintati in etate si acolo afãm pe escel. sa d. L. V. Popu vpr. la t. a. cu escel. sa Domu'a, pe ilust. sa d. G. Mocioni cu ilust. Domna (generosa matrona a balului), pe il. sa d. G. Ioanovicu secr. la m., pe on. dd. Alduleanu cons., V. Babesiu, N. Ioanovicu, Fl. Varga, pe m. o. d. Popescu protop. d'iu Banatu, pe d. Al. Romanu cu stim. socia, etc.

Cãtra 10 ore sunetulu muzicei chiamã tineretulu la dantiu. — „Roman'a“ fu jocata de trei ori cu multa gratia mai alesu d'in partea dameloru romane. — S'a jucat si o „ardeleana“; unu confrate magiaru si altulu neamtii, voindu a aretã cã si ei sciu produce pe ardeleanu, celu d'antãiu facu unu ciardasiu er' neamtiiulu o mazaru — cum se cade, pre cont'a „ardeleni!“

Paus'a fu forte scurta si monotona, cu tote cã toastele inca n'au lipsitu: St. Perianu radica unulu in onorea matronei balului, Augustu Horsi'a adresã altulu ospetiloru generosi, Ios. Vulcanu portã unulu in onorea celebrulu Ionu Brateanu reprezentantele ideei Romanismului si S. Botizanu inchinã altulu frumoseloru balului.

Joculu, acêsta spresiune fidela a vitalitatii poteriloru june electrisã de nou pe tineretulu insufletitu, si se continuã pana cãtra cinci ore demaneti'a, candu ospetii incepura a se departã duoundu cu sine impresiuni si suveniru placute.

Tenerii nepotendu se despartã cu un'a doue de lobulu, ce li procurã atãte mominte placute, mominte de fericie,

romani, sub conditiune, ca insotirea sê prenumere si la dlu romanesci celu putienu la „Federatiunea“ si „Albina“ pentru de „Gazet'a Tr.“ neci cã au indrasnitu a pomeni (Credeti cã cele doue li-su mai placute? Red.) Nemtii asemenea poftin li-se aduca diuarie de a le loru. — Si ce se vedi! diu nemtiesci lasara a se aduce in sem. II. an. tr. dar acum precum audii — lasara a se aduce forte putiene, si cãte a acele inca sunt totu magiarone. Dar romanesci, veti credi lasara a se aduce macaru un'a, ferit'au Ddiu! Interpela unulu d'ntre membrii romanii, intr'un'a d'in siedintiele mitetului, pre presiedintele, cã de ce nu face a se ad diurnale romanesci, s'eu celu putienu unulu „Federatiunã pana una alta? Respinsulu fu: cã „Federatiunã nu o potu gasi nica iurea! Au cercatu-o cu post'a Vien'a, Pest'a etc. si fiindu cã nu se afla, voru despune ca se aduca „Concordia“ fiindu acêst'a si mai corespundiet scopului (sic). D'in cauzele amintite audim, cã si Romanii Nemtii (membri) se voru retrage, ba chiaru si unii d'iu magiari, acesti-a pentru ouventulu cã „magyar democr kõr“ s'a metamorfosatu in „Deák párti kõr“ adeca in cel de alu deakistiloru. „(Avendu dv. societate de lectura romanescã, ce mai cautati prin cluburile loru? unde numai inhama mai la un'a mai la alt'a, golindu-ve si punguliti'a folosulu loru, apoi ce au Romanii de facutu cu osebit adumbriture a le partiteloru polit. mag.? Red.)

Despre miscamintele electorale d' Transilvania, a fara de cele ce se potu ceti diuariele magiare, ni venira de a dreptulu mai nu sciri inse forte amestecate, bune cu rele. D'in acê culãgemu esinti'a asiã: cã de si nu toti romanii tr silvani, de siguru inse partea cea mai mare a loru voru abtienti de la alegerile dietale, ca de o cu omoritoria (Noi credemu a potê prognostica de acum, romanii in totalitatea loru se voru abtienti, cã-ce boer d'ici de colo — Fagarasiu, Huniador'a — si nemesiuti cei siepte pruni, imbetati si amagiti, de nu se voru sfi si ru d'a se taia de cãtra trupulu nationalu, e o ipso nu vor numerati intre romanii, ci voru cadê in categori'a pariol indienesci, vulgo faraonice. Red.) Era d'in camp'ia Tr silvaniei ni-se scrie: cã acolo se ascãpta u fostu a ploiatu (ploatu) romanu, insar natu de la Pest'a a caletori d'in satu satu (vedi si intre Varietãti. R.) a mancã si a bẽ fruntasii poporulu rom. si a le luã parol'a, totu od a terorisã pre amplotiati municipali romanii (daca, gu te, i-au raritu astfelu de nu mai sunt decãtu de les era nu de terorisatu. Red.) cu amenintiarea de a-si pe posturile (cele subordinãte? Red.) **daca nu voru duplecã pre poporu ca sê alãga.**

(Miscãri electorale.)

Editiunea de sãra a diuariulu „Pesti Naplõ“ la 27. ianuaru comunica urmatori'a corespundiu d'in Satu-mare d'ita in 24 ianuaru:

„Venindu la cunoscinti'a alegatoriloru roma

inprovisara o noua petrecere multu cordiala, cu salturi canturi nationale, cu toaste pline de idei insufletitorie: per natiunea si patri'a romana, pentru triumfulu Romanismu pentru junimea romana d'in tote partile patriei romane, pe concordia fratiesca si pentru comitetulu arangiatoriu; mai dupa 6 ore dem. se departara portandu in sinulu loru flacaratu multe si dulci reminiscintie.

Petrunsu de impresiunile ce „mi-le-a procuratu bal Tinerimei Romane d'in Pest'a, nu mi-asu potê inchia bine raportulu de cãtu adresandu braviloru mei confrati vintele bardiloru romanii:

Uniti-ve in cugetu, uniti-ve 'n simtãri!

La vietã, la unire
Si la morte cu 'nfrãtãre!

B. raportoriulu

O steua luminosa.

O steua luminosa de secolu ratecita
Prin cele-l-alte stele d'unu tempu er' s'a ivitu.
Lumin'a-i noua, viaa, miscarea sa rapita
Multi ochi a trasu asupra-si, multi ochi a si orbitu.

D'in dese neguri éta! colo d'in departare
Oribili, negri monstri s'aventã cãtra stea.
Ei zurae d'in lantiuri si clantia d'in ghiare,
Si se rapescu asupra-i turbati a o sfarmã.

Dar' stéu'a totu mai ageru se misca si lumina,
Si radielu luminei merèu se prelungescu,
Si stelele in giuru-i le 'nunda si combina
Er' monstrii mai cu furia asupra-i se rapescu.

Dar' éca d'intr'o-data se sgudue, s'aprinde,
Si norii p'intre flacari si flacari p'intre nori
S'amestecu, fierbu si sfarãiu, totu aerulu se incinde
Si ceriulu si pamentulu se sgudue 'n fiori.

S'asiedia . . . ; éra steu'a, priviti, cum se ivesce
Mai splendida mai mare in ceruri luminandu.
Er' colo in abisulu, ce negru se rangesce,
Priviti orendii monstri cum jacu in dinti crasindu!

Ar. Densuianu

că partit'a stanga si-a desemnatu de candidat in cerculu Crasiului pe judele primariu S. Taczy, mai multi se intr'unira in Satu-mare pentru a se consulta despre alegerea deputatilor, despre candidat si programul aceluia. In adunarea acest'a s'a decisu, ca in cerculu Crasiului s'e candideze romanu, in person'a lui Alesandru Bud'a; conferint'a apoi dechiară, că nu consimte cu principiile partitei stange, pentru că nu pote contribui la desolatiunea terei, dreptu ace'a primesce programulu partitei deakiane — afara de cestiunea de natiunalitate — in tote. Mai departe s'a decisu a se conchiamă una conferint'a mai ampla a intielegintei si alegatorilor romani. E de insemnatu, că Alesandru Bud'a fiindu si elu de facia, si-desfasiură programulu, care multiam de plinu pe toti cei presinti; programulu acestu-a, afara de cestiunea natiunalității (Ni place a crede, că d. Alesandru Bud'a su cestiunea natiunalității intielege si caus'a Transilvaniei facia cu Ungari'a, si astu-felu dorimu d'in anima, ca alegatorii d'in Crasiu s'elulegale de reprezentantele lor. Red.), in care d. candidatulu „voiesce a-si rezervă man'a libera“, e celu-alu partitei lui Deak. Candidatulu nostru tienu una cuventare, in care dovedu pre largu — cu arguminte precise, — că ar' fi una politica ratecita d'in partea romanului a se alatură partitei stange si a promove desolatiunea terei.“

Copia.

Nr. 5.

M. J.

Alesandru Romanu profesoru la universitatea r. u. s'a fostu plansu in aintea mea, că Grigoriu Vitezu locuitoriu in Téca in comitatulu Clusului este detienutu de unu tempu mai indelungatu in arestu de investigatiune, fără causa legala, d'in partea tribunalului comitatensu alu Clusului. — In privint'a plangerii acestei-a numitulu Alesandru Romanu e a se insciintia prin mediulocirea comunității cetății de Pest'a, că conformu raporturilor oficiose, cerute in obieptulu acestu-a, arestu de investigatiune, in contr'a lui Grigoriu Vitezu locuitoriu in Téca, s'a ordenatu inca in 6-a oct. a. tr. pre calea judecatoriesca, in urm'a acusei de insielatiune si falsificare, pre basea unoru presuntiiuni juste, si conformu §. 156. alu procedurii penale. Acestu concludu alu judecatoriei de instructiune in 15. octovre an. tr. fu aprobatu d'in partea tribunalului comitatensu alu Clusiu, si dupa publicarea aprobarei acusatulu apelă la tabl'a reg. leg. (d'in Tergulu Muresiului) in contr'a ambeloru concludu, si actele in cestiune s'au si susternutu numitei table in 16 noemvre an. tr. Dupa-ce de judecarea meritoria a cualității presuntiiunilor constatate de judecatorie se tiene numai de cerculu activității competente-loru judecatorie supreme, — si dupa ce formalitățile, cari, in intielesulu procedurii penale, sustatorie in Transilvania, reguleza procedur'a judecatoriesca, nu sunt violate: rogarea lui Alesandru Romanu, facuta in legatura cu plansorea sa, ca Grigoriu Vitezu s'e se elibereze cătu mai curendu, nu pote fi obieptulu dispusetiunii ministeriale. — Pest'a, 4 ian. 1869. Horvát m. p. *)

Pentru autenticitatea acestei copii oficiose:

(L. S.) Iosifu Novák, m. p.
ajunctu esactoralu la trib.

Dlu Alesandru Romanu profesoru la universitate.

(D'in comit. Zarandu.)

Dupa cum aflămu d'intro scrisore privata, la ocaziunea instalarei contelui Haller de comite supremu in Zarandu, duii Borlea, Motiu, Secula si Candrea si-a datu demisiunile d'in oficiele de comitatu ce purtau. Comitatu inse nu le-a primitu ab dicerile, ci cu mare insufletire a strigatu s'e remana, s'e remana! Nu potemu decâtu s'e laudămu acest'a procedura a comitetului, si s'e gratulămu unei corporatiuni care dă ast-felu de dovedu despre chiamarea sa. Éra de pre numitii domni avemu totu dreptulu a presupune că voru urmă vocii comitetului, si nu voru ignoră interesele comitetului pentru a caroru apere ar' chiama increderea publica. (Nu lasati terenulu fratiloru, nu lasati postulu unde sunteti chiamati a ajută poporulu romanu; nu-lu lasati in manele străiniloru, cari arare-ori s'eu nici odata nu i-a

*) In 8 dec. 1868 intrevenisemu la D. ministru de justitia in caus'a dlui G. Vitezu. Ne avendu a mana date si informatiuni, prin urmare ne potendu face interpelatiune in camera, dar neci vrendu chiar' intru interesulu arestatului, am ordiutu a fi mai cu cale a intreveni intr'unu modu confidentialu. Primesca D. ministru recunosciintia d'in parte-ne pentru acestu actu prin carele se innalta multu in ochii nostri, dar totodata se ni permita a observă că procedur'a observata cu D. Vitezu au fostu intr'unu modu necuvinciosu unui statu constitutiunalu. Acceptămu cu nerabdare rezultatulu si informatiuni de la cei ce ni le-ar potē da. Aduagemu totodata cu parere de reu că de la D. ministru de interne la intrevinerea nostra in caus'a Borodaniloru, de unu anu de d'le nu poturămu mediloc dealegarea promisa. Nu credemu că acest'a desconsiderare (nu a nostra ci a dreptei cause) ar' proveni d'in impregiurarea că D. ministru de interne este aristocratu, ci d'in caus'a impedeării spiretului s'eu familiare, carele ni-au spusu-o că iubese multu pre romanii cei cu „imene“ si pote, doresce, ca s'e-i vedea fără de camesia.

Red.

sciutu s'eu nu i-a vru'u a-i aperă interesele. Red.) — Totu in ace'a scrisore aflămu că dlu Hodosiu in adunare s'a purtatu cam violentu. Nu presupunemu acest'a; daca inse totu-si e adeveru, atunci acest'a nu se pote atribui la alta impregiurare, decâtu nervosității sale, care câte-odata rapese si pre omulu celu ma flegmaticu. Atăt'a scimu si constatămu cu bucuria că intre oficialii de acolo este cea mai perfecta cointielegere, si ei mergu mana in mana cu totii intru aperarea intereselor natiunale.

Bodesci (com. Zarandu) 10/12 ianuaru 1869.

E cunoscutu si constatatu, că arm'a cea mai tare a unui poporu, si calea cea mai sigura carea duce la putere, fericire si gloria este invetiatur'a, si doue-dieci de ani sunt de candu romanulu otielesce acesta arma, de carea căti-va secolu au fostu lipsitu. Si candu va fi bine armatu cu aceste arme, va aretă lumei, cine este romanulu si ce pote elu. Luandu in consideratiune tristele tempuri si crud'a sorte ce au lovitu pe romanii mai multi seclii, nime i pote impută starea de astadi, mai vertosu candu scimu, că romanii de toti au fostu parasiti, uitati si apesati, si necum a capetă de unde-va vr'unu ajutoriu, ba in contr'a loru s'au aliatu câte doi-trei pentru a-lu nemici; indesiertu „romanulu in veci nu pierē“, — neci odata n'a contatu pe ajutoriu strainu, ci singuru s'a luptatu, singuru s'a aperatu si sustienutu.

Scole si alte institute de invetiatura mai inalta pentru romanii nu vei vedē radicate si sustienute d'in partea statului, — pana candu la fratii conlocuitori de alte religiiuni se afla, — firesce, că la acele si romanii contribuescu.

Romanii parasiti si uitati de toti au facutu cum au potutu, si éca abiē in doue-dieci de ani, pe langa tote nefavoriurile, pe langa tote lipsele si neajunsele si-au radicate o multime de scole populare, care asemene le sustienu cum potu; si daca aru fi intr'o stare mai favoritoria, aru face minuni.

Considerandu, cumcă numai scol'a este lumin'a carea ne-a scosu d'in prapasti'a intunerceului, considerandu, cumcă numai scol'a si éra scol'a este calea care ne va duce la mantuire si inca scolele populare, căci acolo este lipsa mai mare de lumina, unde este intunerecu; d'in astu punctu de vedere comun'a Bodesci abiē de 60 case, la indemnulu Preotului localu si-au radicate o scola populara.

Zelu si devotamentu, s'e voimu numai si nimicu nu este cu nepotintia

Diu'a de anulu nou, adeca 1 ianuaru a. c. st. v. — este o di insemnata pentru poporulu d'in comun'a Bodesci, o di placuta, o serbatorie basericesca si natiunala, in acést'a di s'au santitu lumin'a poporului, scol'a populara; mai nainte la baserica „liturgia solena“ la care au servitu Rv. Domnu Protopopu alu Halmagiului Ioane Groza asistandu doi preoti, si la care festivitate au luat parte mai tota inteligint'a d'in cerculu Halmagiului. Dlu Protopopu tienu o cuventare ocaziunala insufletitoria si bine nimerita, aretandu si desfasiurandu necesitatea scoleloru, precum si folosulu acelor'a. Dupa finirea s. Liturgie intre stindardele basericesci si natiunale, si intre sunetulu campanelor mensaramu la edificiu scolaescu, alu carui-a esterioru si interioru erău decorate cu stindarde natiunale; intre care apoi urmă santirea apei si a scolei. Dupa incheierea celoru sante se fece ospetiu intru onorea d'le. Ospetii se dosfatare in cantecelu cele frumose natiunale a le orcestrului direstu de Dl. invetiaturiu Nicolau Costina. Neci inchinările (toasturi) nu lipsira, d'intro cari celu d'intăiu fu alu Dl. Al. St. Siulatiu jude supremu in Halmagiu, radicate pentru fondatorii scolei, expresiuni frumose si insufletitorie, la care apoi a respunsu Preotulu localu cu cuvinte bine semtite. Apoi Dlu Protopopu asiderea insufletitoriu si amesuratu insemnatății d'le. Serbatorie romanesca in tota privint'a. In fine éra-si luă cuventulu spt. D. primariu Al. St. Siulatiu si fece propunerea, de a circula o lista in pregiurulu mesei in favorea scolei, ce se si primi cu aplausu, rezultatulu imbucuratoriu fu urmatoriulu:

D. Alesandru Sterc'a Siulatiu 1 galbenu imp.; D. Ioane Rusu 2 fl.; D. Danielu Popu 3 fl.; D. Gratianu Popu 1 galb. imp.; D. Simeonu Moldovanu 10 fl.; D. Samuilu Ciorogariu 1 fl.; Domnulu Iosifu Covaciu 5 fl.; Domnulu Ioane Toda 2 fl.; D. Arseniu Tircusiu 1 fl.; D. Ioane Giula 5 fl.; D. Georgiu Popoviciu 6 fl.; D. Adamu Dragosiu 1 fl.; D. Dumitriu Balta 1 fl.; D. Georgiu Lucaciu 1 fl.; D. Pera Baniciu 4 fl.; D. Nicolau Costina 1 fl. in argintu; D. Ioane Costina 1 fl.; D. Andrea Puticiu 2 fl. 20 cr.; D. Dosie Mihaleviciu 10 fl.; D. Petru Motica 1 fl.; D. Nicolau Gavrița 1 fl.; D. Toma Butariu 1 fl.; D. Pasculu Florea 1 fl.; D. Sandru Sida 1 fl.; D. Ioanu Butariu 3 fl.; D. Cosma Beringeanu 20 cr.; D. Ioanu Sida 40 cr.; D. Raveca Sirbanu 20 cr.; D. Nicolau Florea 1 fl.; D. Iosifu Lupei 1 fl.; D. Toderu Butariu 1 fl.; Mihaiu Butariu 1 fl.; D. Teodoru Betcu 1 fl.; D. Lazaru Florea 1 fl.; D. Spiridonu Sida 2 fl.; D. Petru Lauceanu 1 fl.; D. Vasiliu Sida 2 fl.; D. Iosifu Buica 1 fl.; D. Jovulu Sida 10 cr.; D. Toma Lupei 20 cr.; D. Nistoru Sida 40 cr.; D. Georgiu Florea 50 cr. La olalta face suma: 2 galbeni imp. 78 fl. 20 cr. v. a. d'in carii subtragandu-se spesele festivității 33 fl. — ceialalti — 45 fl. 20 cr. si 2 galbeni remasi in folosulu scolei, se intrebuintara spre acoperirea detoriei facute la edificarea scolei. — Pentru carea marimosa oferire venimu si in publicitate a li esprimă dloru ospeti sincer'a nostra multimita si recunosciintia.

Parintele: Nicolau Butariu.

Romani'a.

Persecutiunea

Unu tablou alu diuarului Scrinciobulu, prin care se batjocoreă simpatia Romaniloru pentru Transilvania, a fostu arsu de cătra junimea studiosa.

D. Costaforu rectorulu universității, a midilocitu pe langa Ministerulu Instructiunii publice e ne numi o comisiune spre a judecă pe a cesti criminali.

Ministerulu a numitu o comisiune de 3 membri, intre cari, D. Orescu si D. Dragomiru, (Ardeleanu friptu, Et tu mi fili Brute! Red. Fed.) sunt instrumentele Dlui Costaforu.

Dar' dle Costaforu, dar' ilustrule advocatu, citește istoria lumei si vedi daca a fostu cine-va capabilu s'e persecuta, s'e nimicesca o idee mare, o idee justa.

Si dta voiesci a incadră cugetarea si aspiratiunile junimei Remane in angustele margini ale creriloru Dtale isbiti de sterilitate, ale inimei Dtale cangrenata de coruptiune?

Vai de noi! vai de acést'a tiera! candu ai reusi s'e i dai o generatiune care s'e-ti sēmene!

Ei credu in natiunalitatea Romana, Dta credi in straini; si pentru că esti rectorulu Universității, pentru că ai o influentia materiala in instructiunea publica, pe care ti-o dă postulu ce-lu indeplinesci, voi-vei a tortură consciintiele ce nu sunt calcate pre consciintia Dtale, voi-vei s'e proclami incuisitiunea?

(Estrasu d'in „Libertatea.“)

Toastulu dlui I. C. Bratianu

(tienutu 7/19 ian. la banchetulu datu in onorea d.-sale de comerciantii si industrierii d'in Bucuresci.)

Domniloru! In tempulu revolutiunii celei mari a Franciei, care s'a facutu in numele natiunii, poporulu francescu a vuitu s'e institue cultulu ratiunii, pentru ca s'e o personifică: inse Francesii nu radicara statue, ci candu se strangeau ca s'e esercite acestu cultu, ei luău o feciora, o redicau pe altarul patriei si adorau in acelu momentu intr'ins'a ratiunea, o prefacēu in mintea loru in dieit'a ratiunii. Dupa ce-si esprimău simtiemintele, cultulu loru cătra acest'a personificare momentana a judecătii omenirii, dieit'a se scoboră de pe altaru si deveniă éra-si o simpla feciora.

Totu acestu rolu simtiu că mi-l'ati datu imie asta-sera. V'ati adunatu ca s'e adorati, s'e afirmati simtiemintele dvostra, ideile dvostra, aspirările dvostra, si ati avutu trebuintia pentru unu momentu de a le personifică intr'unu omu, si le-ati personificatu asta-sera in mine. Dar', dloru, ca s'e vedemu cari sunt acele simtieminte, cari sunt acele idei, cari sunt acele aspiratiuni, credu că e bine ca d'in tempu in tempu s'e ne amintimu in ce conditiuni potemu ajunge la idealele ce ne-am creatu, si căte d'in acele conditiuni s'au infintiatu, ce mai avemu s'e facemu. Necaire in Europ'a, dloru, nu se vedu mai multe milioane de suflete, cari s'e vorbesca ace'a-si limba fără dialecte, cari — de si sub forme locali ore-cum deosebite — s'e aiba acele-si traditiuni, acele-si simtieminte, acele-si credintie si la care chiar' simtiemintele de tote dilele ale familiei, s'e se represinte totu sub ace'a-si forma; necaire nu se vede acest'a ca la poporulu romanu. Este lucru naturale, inevitabile, ca toti acei ce compunu acestu poporu s'e aiba si acele-si aspiratiuni, acel'a-si idealu.

Cei mai multi d'in domni'a-vostra ati amblatu prin Europ'a si ati vediutu că, afara d'in societatea culta, poporulu vorbesce in fia care localitate a acelea-si tiera, alta limba, că la fia-care diecime de leghe, dialectulu se schimba. Chiar' in Franci'a, daca unu omu d'in poporu face câte-va leghe de cale, elu nu mai pricepe nimicu, tieranu cu tieranu nu se mai intielege. Este o deosebire positiva de limba. Asiē este si in Itali'a, asiē in fine pretotidene: Romanii singuri sunt unu poporu cari au o adeverata unitate, basata pe o limba unica: ei prin urmare au unu avantaju, care lipsesce celoru-l'alte natiuni. Mai avemu si altu ce-va dloru, care ne deosebesc. Asiedati in Oriente, in midiloculu unoru popore eterogene, espusi la tote viscolele cari ni-au venitu totu-de-un'a d'in marele siesu alu Asiei, batuti de tote venturile si luptandu necontentitu contra-li, noi nu am avutu tempu s'e mergemu ca si cele-l'alte natiuni inainte, in privint'a civilizatiunei; inse pentru că am fostu odiniora o natiune civilisata, amu pstratu instinctele ce distingu o asemene natiune, amu conservatu prin traditiune civilizatiunea. Eu am facutu acest'a bagare de sema la o vresta forte frageda, candu am plecatu pentru antăi'a ora in Franci'a. — Atunce, dloru, am trecut prin pustulu Ungariei si m'am spaimentatu de ceea ce am vediutu pre acolo. Am vediutu in adeveru unu poporu, care nu se vediu-se de cătu in tempii vecuriloru alu V-le, VI-le si VIII-le, adeca in tempii barbariloru (aplause.) Mi-am d'isatunci: éca o natiune care de multu ar' fi potutu s'e se civiliseza, si in care cu tote aceste-a poporulu de diosu este multu mai putienu cultu de cătu alu nostru. Diceam acest'a si comparamu brutalitatea ce vedeamu cu fragedimea tieranului nostru in famili'a lui, si cugetandu a supr'a acestei deosebiri, mi-am d'isatunci in sine-mi, că ea nu pote veni d'in alta cauza de cătu aceea, că poporulu romanu a fostu o data civilisatu, că pastreza traditiunile acelu tempu, ale stramosiei sale Rome. — In adeveru, dloru, daca civilizatiunea intra greu intr'unu poporu, cu atăt'a ese mai greu, candu a apucatu o data de a intratu. — O reflexiune profunda mi-a datu o convictiune tare, că civilizatiunea se mostenesce prin sange — ca si cele-alte cualitati. Astu-felu am si vediutu si vedemu tieranii romani, opina de la noi, mergundu in Parisu, si in căti-va ani de d'le identificandu-se astu-felu cu ci-

Viliatiunea, în câtu nu-lu mai potemu deosebi d'in francesu, care se civilizeza necurmatu si treptatu de sute de ani, (aplause). Aceste-a le-am observatu în partea morale a acestui popor. Sê vedemu acum pamentulu Romaniei. Toti ati caletoritu si ati vedutu, că nici o țiera d'in Europ'a nu e mai bine îndiestrata de câtu Romania. Am dîsu d'in Europ'a, si asiê credeam pana mai de-una-di, dar' a venit onor. d. Mehedințianu si mi-a spus, că si în Americ'a este totu astu-felu, că si acolo este o parte de locu care se lasa fără cultura, că-ci este ne producatoriu. La noi d'in contra, totu pamentulu este producatoriu, prin urmare în tote suntemu unu popor îndiestratu cu nisce avantagie excepționale, proprietaru alu unu pamentu d'in cele mai bine îndiestrate d'in tota Europ'a. Dar d-loru, nu e destulu ca unu popor sê fia bine îndiestratu de la natura; ne mai trebuescu si alte condițiuni de acelu-a, pe care le creêza omulu însu-si; vi aduceți aminte că pe câtu vreme acestu popor n'a avutu condițiunile politice trebuințioase desvoltării sale, cu tota bogat'ă țieroi, cu tote resursele sale, elu dormiã în miseria. Care sunt inse aceste condițiuni fără care nu e progresu, nu e desvoltare? Cea d'antâiu este impartirea proprietății si asigurării ei. În Romania amu vedutu, că fără nici o versare de sange, fără struncinări de acelu-a de cari în alte părți a trebuitu sê suferi generațiuni întregi, noi am ajunsu a inființia proprietatea mica, alature cu proprietatea cea mare si într'unu modu, potu sê dîcu asolutu, adeca asiê în câtu mai toti Romanii sê fia proprietari. D'in caus'a întinderii pamentului a potutu sê se improprietarésca toti locuitorii, fără ca proprietatea mare sê fia jignita, fără ca sê se simtia macaru.

Crearea proprietății celei mici, alature cu proprietatea cea mare, care în tote părțile lumii s'a doveditu ca neapertata pentru prosperitatea unei țiere, s'a facutu la noi, potu dîce, fără nici o scuduire. Prin acést'a s'a facutu si altu ce-va, s'a garantatu, s'a stabilitu proprietatea. Codulu civilu a venit apoi de a determinatu condițiunile proprietății, care pana aci nu erã nici bine definita, nici bine garantata. Prin crearea proprietății celei mici s'a sancționatu proprietatea cea mare; asta-di în adeveru asigurarea, scutul celu mai mare alu proprietății celei mari este proprietatea cea mica. Cele doue interese, cele doue ramuri ale proprietății sunt strinsu legate între d'insele; ele se voru respectã, santiună si întari unele pe altele. (aplause).

Mai erã inca o nevoia în Romania: poporul de midilocu erã cam putienu laboriosu, fiindu că în condițiunile în care se aflã în trecutu societatea, li veniã mai bine proprietariloru sê se duca sê se faca funțiunari si sê capete ranguri. Pentru titlu de pitaru multi si-vindeau moștele. (aplause).

Asta-di, pe langa proprietatea mica, suntemu pe cale d'a constitui proprietatea de midilocu, care va dà o alta facia societății, va deschide portile omenilor la ocupațiuni active. Noi amu avutu, d-loru, o norocire; amu gasitu unu tesauru lasatu de stramosii nostri, unu tesauru la monastirele nostre. Prin secularizarea aceluor averi de cătra Statu, proprietățile cele mici, care depindeau de monastiri, ne-au pusu în pusețiune, ca sê potemu creã proprietatea de midilocu. Legea care s'a votatu în Constituanta, pentru a se vinde o parte d'in aceste bunuri ale Statului pe numeraru si cu amortimentu, a pusu cea d'antâia temelie proprietății de midilocu, care e de asta-di pe drumu d'a se formã, si fără de care o societate nu pote avè echilibrulu sêu. De aceea eu unulu am staruitu, staruescu a crede, si speru, că încetu încetu acést'a o se devina o convicțiune generala, că nu facemu unu sacrilegiu, candu luãmu acelu tesauru si-lu facemu sê produca mai multu, dandu-lu braciiloru celor barbate de Romani, ca sê lu redescã pre de o parte, er' pe d'alta prin acést'a legatura cu pamentulu sê se faca si ei mai tari, mai otariti pentru apărarea patriei lor, fiindu că de acum înainte o sê aiba ce aperiã; (aplause).

Dupa condițiunea proprietății, d-loru, vine condițiunea individulu în societate.

Ei bine, si într'acést'a am avutu norocirea, ca fără mari sacrificie sê ajungemu într'unu forte scurtu timpu, a face ca individulu sê-si dobendesca pusețiunea ce i se cuvine în societate, a stabili egalitatea toturor Romaniloru înainte sarcineloru, a detoriiloru si a drepturiloru. (aplause).

Aceste condițiuni, neapertate unei societăți bine organizate, sunt dobendite dejã în principiu; cea mai mare parte sunt si realizate si celelalte se realizeza pe tota diu'a; astu-felu mergemu înainte si acei câți-va cari au lipsitu asta-sera de aici cu intențiune, nu voru potè oprì acestu mersu, nu voru potè face ca sê se întorca Romania inderetru, (aplause îndelungu repetite).

D-loru, poporul romanu a protestatu totu-de-un'a contr'a ori carui felu de jugu, chisru atunci pre candu Europ'a întreaga erã sub feudalitatea cea mai crancenã, si candu chiar aici s'a cercatu a se inființia feudalitatea, — fiindu că si eu sunt de parerea onor. d. G. M. Ghica, care mi-aduc aminte că într'o discuțiune, mi se pare la 1857, a dîsu, că a fostu feudalitate aici. Unii au dîsu, chiaru mai alalta-eri, că Mihaiu Eroulu este acelu-a care a facutu acést'a începere; Mihaiu, d-loru, n'a facutu nimicu în privinț'a acést'a, elu a datu numai unu decretu care erã inspiratu d'o necesitate politica si care nu poteã avè de scopu d'a inființia o stare de lucruri, pe care o gasise facutu gat'a. Inse, d-loru, ori care ar fi timpulu candu s'a inființiatu aici feudalitatea, sêu mai bine candu s'a facutu cercări pentru acést'a, totu de-un'a, în toti timpii, — nu numai d'incece dar' si d'incolo de Carpati, — poporul

romanu a protestatu, nevoindu sê primesca jugulu feudalității. Acest'a e faptulu ce caracterizeza pe Romanu! Poteti, d-loru, gasi multe decrete domnesci, cari regulau drepturile muncitorulu si invitãu astu-felu a se întorce pe acei Romanii, cari fugisera preste Dunare, pentru că nu voiau sê se supuna la împilările aceluor-a ce se încercãu necontentitu a asiedia feudalitatea la noi.

Deca dar', dîcu, candu feudalitatea domnea în Europ'a si pana la ore care punctu si la noi, deca atunci chiaru, Romanulu a protestatu si n'a voitu sê primesca împilarea, cum poteti dvostra crede, că o s'o primesca acum? Acést'a nu mai este posibilu, d-loru, si eu unulu — vi spunu dreptu, — ridu candu vedu că cine-va mai crede, că o sê se pota sê mai perdemu noi ceea ce amu castigatu (aplause). Nu d-loru, toti Romanii proprietari, toti Romanii liberi, toti Romanii egali. Eca nesce fapte realizate, si cari voru romanè nestramutate ori ce s'aru întimplã, de aru veni cine-va cu tote poterile, — nu nemțiesci, sêu unguresci, dar' chiaru d'aru inviã Gengiscanu, Tamerlanu, Batu-canu, cu Tatarii si ordele lor, si aru veni în Romania, totu nu mai potu sê faca aceea, ce nu s'a porutu face nici o data (aplause).

(Va urmã.)

Varietati.

**** (Declaratiune)** La întrebarea ce ni-se face dechiarãmu în consciința că Dl. Giorgiu Baritiu, mai bine de siese lune, (timpulu plecării nostre la București), n'au scrisu acestei Redacțiunii neci o litera în neci unu felu de obiectu.

**** (Din imprimeria monetara d'in Alb'a-Jul'ã)** în decursulu anulu trecut au esitu bani de aur si argintu în valoare de 2,886,305 florini 65 cr. anume: 1,011,508 dieceri r. u. 1,039,346 doi-dieceri r. u.; 98,332 de unu florinu r. u. — de argintu, si 97,888 galbeni reg. ung.; er' în moneta austr. 168,154 florini de argintu, 108,309 taleri austr. (a 1 fl. 50 cr.) si în fine 302,025 galbeni austr.; si astu felu în anulu trecut s'a pusu în circulațiune 2,886,558 bucãti de aur si argintu.

**** (Limba țigãnesca.)** Profesorulu Müller a tienutu mai de-una di o disertatiune despre limba țigãnesca în o siedinț'a a secțiunii filosofice-istorice a Academiei scient. d'in Viena, si spune, că limba țigãnesca pre langa tote, că în decursulu migrării lor prin Asia, Africa si Europa s'a amestecat cu numeroase elemente straine, si-a pastratu inse totu-si originalitatea, si asiê în privinț'a gramaticii câtu si a expresiunilor ei originale e cea mai aproape de limba sanscrita si a brahminilor. Cercetările de pana acuma se bazeza pre dictionarie, dialoge si traducțiuni d'in limbele europene, unele cantece scurte si proverbie. Müller a si presintatu în siedinț'a amintita câte-va compusețiuni originale, si anume 5 fabule si 27 cantece.

**** (Toti)** suntemu parte supusi slabitiunilor nostre proprie parte espusi abuzurilor si insielatiunilor întrebuintate de altii, neci chiar' santiile sale capii baseresci nu prea facu excepțiune, lucru prea firescu, pentru că si ei sunt moritori că si altii; dreptu dovedu în privinț'a acést'a estragemu d'in impartasirile ce le primirãmu de curendu d'in Saniculaulu-Mare urmatoriele: Se afirma, că Sant'ã sa episcopulu d'in Aradu are de cugetu a denumi de parocu actualu în comun'ã Sec... pe S. I. capelanulu fostulu parocu P. J. repausatu în 22/12 1868. Capelanulu S. I. fu acusat mai de multe ori la episcopu d'in partea poporeniloru d'in Sec... pentru portarea lui neorespondentoria pusețiunii si chiamării sale, ma ce e si mai multu, însu-si parintele sêu l'a acusat la episcopu, că nu-si plinesce detoriințele de capelanu, si acést'a a documentatu-o cu unu atestatu comunalu, providu cu 300 suscrieri. Portarea lui anteriorã inca nu-lu prea recumenda; documintele ce l'au radicat la trept'a preutiesca si-le a procuratu pre una cale multu odiosa etc., si ne mirãmu cum de pre langa tote aceste si altele multe, lu-vedemu figurandu aci a administratoru, mane pote ca parocu actualu în comun'ã Sec... locuitorii carei-a nu-lu potu suferi etc. etc.: (Ari fi bine, ca mai marii respectivi sê fia cu mai multa atentiune pentru astu-felu de impregiurãri, — si acést'a în interesulu basericeii si alu poporului, care compune si sustiene baserica Red).

Errata. Varietatea penultima d'in nrulu trecut alu „Fed.“ e a se astregi astu-felu: Fr. Szilãgyi în fascior'a X. foiei periodice „Buda-pesti Szemle“ se ocupa de nou cu geneza revoluțiunii lui Hori'a.

Sciri electrice.

Vien'a, 28. ian. „Volksfreund“ spune, că (ministrii) Haener si Herbst au dechiaratu comisiei confesionale, că guvernulu nu se pote invol la casatori'a obligatoria civila.

Vien'a, 28. ian. Tramisulu conferinței va parasì Aten'a, indata ce va urmã responsulu guvernulu în conclusulu conferinței. Deca responsulu n'ar urmã pana la 2 fauru, atunci elu se va departã.

Constantinopole, 28. ian. Se dîce, că ar'erumpe una crise ministeriala. Dardanelele sunt in-

o hisa d'in aintea toturor nailoru grecesci fără excepțiune.

Syra, 28. ian. Pasia Hobart parasì portulu cu cinci nai, alte cinci inca totu mai tienu blocada în portulu Syra. Iritatiunea e forte mare.

Pyreu, 28. ian. Corvet'a americana deresbelu „Ticonderaya“ a intratu în portu; se ascépta mai multe nai; poporul d'in Lephalonica se inarmeza pre speșele proprie.

Vien'a, 28. ian. În siedinț'a de adi a casei reprezentantiloru ministru justitiei raspunde la întrebatiunea despre tribunalele matrimoniale baseresci, dîcundu: Guvernulu a executatu legea, care desființã puterea obligatoria a legii matrimoniale baseresci. În contr'a amesteculu ordenariateloru singuratece guvernulu va executã legile sustatorie, si de-cum-va legile n'aru fi indestultorie, guvernulu va presintã proiecte noue în caus'a acést'a.

Ministru cultulu raspunde la întrebatiunea ce i se adresã: În ministeriulu cultulu pote fi referinte unu episcopu, în diregatoriã inse ministru nu are d'a face cu episcopulu ci simplemente ca cu unu servitoriu alu statulu obligatu prin legile fundamentale. Ministru dîce, că se potu increde în elu, pentrucã dsa va sei sustienè autoritatea legiloru.

Vien'a, 28. ian. Comisiunea confesionale primã operatulu sucomisiunei de basea pertratãrilor. — Jãger crede, că proiectulu presinte confesionalu va corespunde recerintiiloru statulu, si e a se acceptã una invoie la conducerea matriculeloru. Ministru justitiei dechiarã, că numai atunci va potè ocupã o anumita pusețiune, candu cestiunea divortiala va fi decisã. Ministru instructiunii publiced'in punctu de vedere liberalu e mai multu pentru casatori'a facultativa civila. — Ambii ministri convinu în ace'a, că divortiuulu nu corespunde consciinței poporului Austriacu. În siedinț'a venitoria va urmã desbaterea speciala.

Tiestu, 28. ian. Noue detaieri despre foculu, ce a eruptu la 2/12 ore în magazinulu liniei ferate. Garnisonu, care venise inse la locul foculu, i succese dupa astringeri gigantice a mantui cea mai mare parte a negociiloru, între care si grãu de 300,000 fl. Cantități mari de spiritu fura dearse. Multu oleu, sãu si sulfure se potura ferì de furu'a foculu. Locuțiențele Mõhring se infatșiã numai de câtu la locul foculu.

Belgradu, 28. ian. Noulu consulu generalu italianu Ioannini a sositu aici.

Londr'a, 28. ian. Cu dat'a 18 decembrie se anuncia în modu oficialu, că rebelii de la litorulu res. a Seelandei noue fure de doue-ori batuti. Se accepta concentrarea trupeloru coloniali la litorele apusenu pentru a sufocã rescol'a d'acolu.

D'in Buenos-Ayres se anuncia cu data 27 dec., că Angostur'a fu ocupata dupa unu asediu de doue dîle.

Londonu, 27. ian. Toti directorii banței, cari fure acusat, Overend, Gurney et comp. fure tramisati înainte curtii de asise, totu-si se primã garanti'a de bani pentru ei.

Florenti'a, 28. ian. Menabrea raspunde la întrebatiunea ce i se facu în cas'a reprezentantiloru: Cartea galbena a Francei nu cuprinde în sine tote documintele, cari s'au inschimbatu cu Itali'a în raportu cu not'a lui Moustier. Guvernulu italianu va publicã cu totulu alte documinte în privinț'a cestiunii romane.

Berolinu, 28. ian. În siedinț'a de adi a camerei respresentative a decursu una discuțiune îndelungata a supr'a proiectulu de lege, referitoriu la reorganizarea cercuriloru electorale pentru cas'a reprezentantiloru. Partit'a opusetiunala s'a luptatu cu taru în contr'a lui. Dupa-ce ș-ul primu nu s'a primitu, ministru internelor dechiarã, că-lu va retrage.

Madridu, 28. ian. Unu manifestu alu guvernulu, emis cu ocașiunea întimplãrilor d'in Burgos, apromite pedepsirea esemplara a celoru vinovati.

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu:

ALEXANDRU ROMANU.